

1 ÚVOD DO SURDOPEDIE

Vymezení základní terminologie, cíle, metody, mezioborové vztahy a předmět zájmu surdopedie.

Surdopedie (lat. *surdus* = hluchý, řec. *paideia* = výchova)

- dříve *surdologie, surdopedagogika, akupedie, pedagogika sluchově postižených*
- speciálně pedagogická disciplína zabývající se výchovou, vzděláním a rozvojem jedinců se sluchovým postižením (SP)
- od r. 1983 samostatná vědní disciplína (dříve v rámci logopedie)

Předmět zájmu surdopedie

- jedinec se sluchovým postižením (SP): sluchová ztráta od 15/20 dB do 90 i více dB
- neslyšící, nedoslýchavý, ohluchlý, osoba s kochleárním implantátem (KI), osoby mající tinnitus ...

Klasifikace z hlediska etiologie SP

- A) jedinec s prelingválním sluchovým postižením (před fixací řeči, tj. do 6 let věku dítěte)
- B) jedinec s postlingválním sluchovým postižením (po fixaci řeči, tj. po 6. roce života dítěte)

Klasifikace sluchových vad dle stupně

- dle WHO (World Health Organization):

nedoslýchavost:

- 0 – 25 dB žádná porucha či vada sluchu
- 26 – 40dB lehká porucha či vada sluchu
- 41 – 60dB střední porucha či vada sluchu
- 61 – 80 dB těžká porucha či vada sluchu

hluchota:

- 81 dB a více velmi těžká porucha či vada sluchu, zahrnuje hluchotu

ohluchlost x prelingvální hluchota

presbyakusis (stařecká nedoslýchavost)

ušní šelest (tinnitus, nepříjemné pískání, hučení a šumění v uších – subjektivní x objektivní)

Výskyt sluchového postižení

Náplň oboru surdopedie

- prevence

a) *primární*: zahrnuje celou populaci, genetická poradna, celoplošný screening

b) *sekundární*: riziková skupina (slyšící děti neslyšících rodičů)

c) *terciární*: progredující vývoj existující vady

- rozvoj komunikačních kompetencí u jedinců se SP

- výchova a vzdělávání jedinců se SP

- profesní příprava jedinců se SP

Cíl oboru surdopedie

Komplexní péče

Mezioborové vztahy

- ostatní obory speciální pedagogiky (logopedie, oftalmopedie...)
- pedagogika (obecná, zaměřená podle věku – andragogika, pedagog. volného času)
- psychologie (obecná, vývojová, psychologie osobnosti...)
- medicínské obory (pediatrie, ORL – otorinolaryngologie, foniatrie, ...)
- technické obory (protetika - pomůcky...)
- audiologie a audiometrie
- akustika, elektroakustika (fitting = nastavování sluchadel)
- fonetika, fonologie
- lingvistika
- sociologie, sociolingvistika

Specifikace některých oborů

- audiologie
- audiometrie
- ORL

- foniatrie
- pediatrie
- akustika
- elektroakustika

Význam sluchu

1. orientace v prostoru (pocit osobní jistoty a bezpečí – sluch jako nositel varovných signálů)
2. možnost získávání informací o věcech a dějích v okolí
3. důležitý pro komunikaci a rozvoj sociálních vztahů, vytváří se citová vazba na okolí
4. základ pro vytvoření vnitřní řeči, pro rozvoj abstraktního myšlení

Speciálně pedagogické terapeutické metody v surdopedii

- a) reedukace
- b) kompenzace
- c) rehabilitace

Metody v surdopedii

1. vizuálně - motorické
 - a) *znakový jazyk Neslyšících*
 - b) *manuálně kódované systémy založené na českém jazyce* (prstová abeceda, znakovaná čeština, pomocné artikulační znaky aj.)
2. orální
 - a) *auditivně – orální* (multisenzorický přístup → řeč + odezírání)
 - b) *auditivně – verbální*, akupedická metoda (unisenzorický přístup → pouze využití sluchu, sluchová reedukace, odmítání odezírání)

Přístupy ke vzdělání

- a) monolingvální přístup – oralismus, vzdělávání prostřednictvím mluvené řeči, dítě je vedeno k socializaci, přizpůsobení se většinové společnosti a začlenění do ní
- b) bilingvální přístup – současné využití českého znakového jazyka (ČZJ) a českého jazyka (ČJ)

c) totální komunikace – využití všech dostupných komunikačních forem

Definice hluchoty

a) medicínská (audiologická) definice: soustředí se na vady

x

b) definice kulturní menšiny Neslyšících (sociokulturní pohled): založena na respektu k jinakosti

ČZJ a ZČ z pohledu české legislativy

- zákon č. 155/1998 Sb., o komunikačních systémech neslyšících a hluchoslepých osob, ve znění zákona č. 384/2008 Sb., (v úplném znění vyhlášen pod č. 423/2008 Sb.)

- dříve zákon č. 155/1998 Sb., o znakové řeči

Český znakový jazyk

- má vlastní gramatiku i slovník = není odvozen z českého jazyka

- NENÍ mezinárodní

- „...přirozený jazyk a plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně-pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, pozicemi hlavy a horní části trupu.“

Znakovaná čeština

- vizuálně motorická komunikační forma odvozená od mluveného jazyka – využívá znaky ZJ a gramatiku ČJ

- „uměle vytvořený jazykový systém využívající gramatické prostředky češtiny, která je současně hlasitě nebo bezhlasně artikulována. Spolu s jednotlivými českými slovy jsou pohybem a postavením rukou ukazovány odpovídající znaky českého znakového jazyka.“

př.: Auto jede po městě. *znakovaná čeština*

Město + auto + jet. *znakový jazyk*

Literatura:

HORÁKOVÁ, R. *Sluchové postižení: Úvod do surdopedie*. 1.vyd. Praha: Portál, 2012. 159 s. ISBN: 978-80-262-0084-0.

LEJSKA, M. *Poruchy verbální komunikace a foniatrie*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. 156 s. ISBN: 80-7315038-7

POTMĚŠIL, M. *Čtení k surdopedii*. Olomouc: UP, 2003.